

Remissvar avseende promemorian Statligt stöd till civila samhället – en översyn av fyra bidragsförordningar samt stödet till Exit, Ds 2015:38.

Stockholm 2015-09-13

I egenskap av företrädare för det samlade civilsamhället inkommer härmed Civos – civilsamhällets organisationer i samverkan, med svar på promemorian Ds 2015:38. Vårt remissvar inkommer utöver de av Kulturdepartementet angivna remissinstanserna i Ku2015/01941/DISK, mot bakgrund av att Civos gör anspråk på att utgöra landets bredaste paraplyorganisation som representerar organisationer inom alla civilsamhällets sak- och verksamhetsområden.

Sammanfattning

I promemorian föreslås ett antal förändringar av de förordningar som reglerar det statliga stödet till ett antal sakområden inom det civila samhället. Civos tillstyrker i stort de förändringar som föreslås, då vi efter samtal med våra medlemsorganisationer noterar att vissa förbättringar görs för de enskilda organisationerna.

Samtidigt är vi kritiska till att förändringar åter görs utan att det finns någon politisk motivering. Vår bestämda uppfattning är att stödet till det civila samhällets organisationer inte avsiktligt eller oavsiktligt ska styra människors engagemang, valet av organisation eller modell för engagemang.

- Civos rekommenderar regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredning som ser över helheten i förutsättningar och stöd till civilsamhällets organisationer. Utredningen bör fortsätta där den pågående utredningen för ett stärkt civilsamhälle (U2014:04) avslutar.
- I utredningen bör alla de förordningar som idag reglerar stöd till organisationer inom civilsamhället utredas.

- Ett särskilt stöd för civilsamhällets samverkan med det offentliga bör införas.
- Trappstegsregler kan underlätta planering och förutsägbarhet. Men också möjligheten att få förhandsbesked om bidragets storlek bör införas för samtliga sak-/verksamhetsområden.
- En tydligare definition av begreppen medlemskap och medlemsförening kan vara bra i flera syften. Det civila samhället bör vara delaktiga i att utforma begreppen.
- Civos påpekar att fördelningsprinciper som enbart utgår från geografisk spridning eller antalet medlemsföreningar inte alltid tar hänsyn till typen av verksamhet.
- Vidare bör utredningen titta på hur en riksnorm för bidrag skulle kunna se ut och konsekvenserna av detta.
- Utredningen bör vidare titta på möjligheten att införa olika fördelningsnycklar, som gör det möjligt för organisationerna att välja den nyckel som bäst speglar den egna organisationens modell för demokrati och organisering.
- Det statliga stödet bör minst indexeras för att uppskrivas i takt med prisutveckling och inflation.
- Angående förslag 9.1.2 om annat organisationsbidrag avstyrker vi förslaget att möjligheten att samtidigt uppbära mer än ett statligt organisationsbidrag tas bort.
- Civos vill även avstyrka förslaget 9.1.4 om beräkningsgrund för en lokalförening som är medlem i flera organisationer.
- Det bör införas möjligheter att skriftligen begära att ett eventuellt överskott från bidrag kan överföras som ändamålsbestämda medel till nästkommande verksamhetsår från den part som fördelar stödet enligt respektive förordning.
- Civos ifrågasätter förslagen på ökad målstyrning utan djupare analys för att undvika oönskade konsekvenser när det gäller statens styrning av det civila samhället.

Ett pluralistiskt civilsamhälle

För att komplettera de perspektiv som ges i departementspromemorian vill Civos påpeka att dagens civilsamhälle är mer pluralistiskt än tidigare.

Flera av dagens förordningar och den politiska inriktning härrör från en tid då civilsamhället bestod av färre men större organisationer – framförallt sett till antalet medlemmar. I takt med att civilsamhället berikats med fler organisationer har det blivit möjligt att välja den eller de organisationer som bäst speglar de egna värderingarna, intresset eller behoven. Felaktigt kan detta beskriva som ”folkrörelsedöden” medan vi menar att det svenska civilsamhället fortfarande präglas av stark folkrörelseanknytning. Detta perspektiv saknar vi i promemorian.

När det offentliga ändrar förordningar eller fattar andra beslut förändrar det direkt eller indirekt styrningen av det civila samhällets organisationer. Vi menar att det offentliga bör undvika att påverka hur människor organiserar sig, valet av metod för verksamhet eller dess former. Därför är det problematiskt när dessa förordningar förstärker den styrning som redan idag är påtaglig.

Styrkan i det civila samhället är att dess organisationer och medlemmar självständigt kan utforma sina organisationer.

Konkreta förslag till förbättringar/förändringar

I proposition 2009/10:55 konstateras att andelen organisationsbidrag är alltför låg i förhållande till mer styrda bidrag och projektmedel. Civos tolkar detta som att det finns en insikt i den politiska världen att de fria medlen till det civila samhället borde vara högre.

Mot denna bakgrund vore det rimligt att de förordningar som reglerar stödet till civilsamhällets organisationer innehåller mekanismer som gör att stödet inte minskar om nya organisationer tillkommer. Exempelvis kunde LSU visa hur den genomsnittliga organisationen som får statsbidrag enligt *Förordning om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer* förlorat över en femtedel av sitt stöd med enda förklaring att antalet organisationer ökat från 87 till 106 stycken. Ett växande och mer pluralistiskt civilsamhälle borde främjas av staten.

Civos yrkar sammanfattningsvis på att ett bredare omtag görs genom att tillsätta en parlamentarisk utredning som fortsätter där den idag pågående utredningen för ett stärkt

civilsamhälle (U2014:04) kommer att avsluta. Utredningen behöver titta på helheten i civilsamhällesfrågorna och till exempel inkludera skattefrågorna.

Utredningen bör vidare titta på alla förordningar som reglerar stöd till organisationer inom civilsamhället med syfte att få bättre överblick. Utredningen bör också utreda hur en riksnorm för organisationsbidrag skulle kunna se ut och konsekvenserna av detta. Om det finns politiska motiv att denna riksnorm skiljer sig mellan olika sak/verksamhetsområden bör det motiveras.

Om det offentliga avser att fortsätta den inslagna vägen med ökat samråd, ökad dialog, fler överenskommelser och samarbetsavtal bör ett särskilt stöd införas för den tid det civila samhällets företrädare lägger på samverkan. Det kan till exempel likna arvoden för kommunala förtroendeuppdrag. Det skulle också visa att det offentliga ser det civila samhället som en jämbördig part. Även när det gäller att minska centreringen till Stockholm och säkerställa att perspektiv från hela landet beaktas bör ersättning för resor och logi till möten där det civila samhället förväntas delta utgå. Om inte bör organisationsbidragen öka för att spegla och motsvara de förväntningar som finns från det offentliga i denna del.

På samma sätt som trappstegsregler kan underlätta planering och förutsägbarhet bör också möjligheten att få förhandsbesked om bidragets storlek införas för samtliga sak-/verksamhetsområden. Ett sådant förhandsbesked gör det möjligt att budgetera även för nästkommande verksamhetsår. Det förstärker demokratin genom att medlemmarna har information om de ekonomiska förutsättningarna när verksamhet och budget beslutas på årsmöten. Det är också ett enkelt sätt för det offentliga att skapa bättre långsiktighet för civilsamhällets organisationer.

När det gäller begrepp som diskuteras i promemorian (sidan 64) skulle en tydligare definition av begreppen medlemskap och medlemsförening vara bra. Det civila samhället bör i så stor utsträckning som möjligt få vara delaktigt i att utforma dessa begrepp och dess omfattning. Inte minst skulle det också vara viktigt i förhållande till att civilsamhället i vissa avseenden likställs med företag. Eller när företag lånar medlemsbegreppet utan att den enskilda kan tillgodogöra sig rättigheterna i dess fulla bemärkelse. Jämfört till exempel en medlem i en gymkedja och en medlem i en idrottsförening.

Civos vill framhålla att fördelningsprinciper som enbart utgår från geografisk spridning eller antalet medlemsföreningar inte alltid tar hänsyn till typen av verksamhet. Det förstärker också den statliga styrningen vad gäller form av organisering till exempel att det bättre att organisera sig i många små föreningar än i några stora. Här skulle den parlamentariska

utredningen också kunna titta på möjligheten att införa fördelningsnycklar som gör det möjligt för organisationerna att själva välja de nycklar som bäst speglar organisationens modell för demokrati och organisering.

För att hantera den återkommande kritiken att statens stöd är för litet och urholkas över tid bör det statliga stödet minst indexeras för att skrivas upp i takt med att prisutveckling och inflation.

Angående förslag 9.1.2 avstyrker vi förslaget att möjligheten att uppbära fler än ett statligt organisationsbidrag tas bort. Innan dess att en större parlamentarerisk utredning är klar är det oklokt att göra förändringar som tvingar organisationer upphöra med viss verksamhet av denna anledning. En risk är också att en organisation styckas sin verksamhet i två organisationer vilket åter vore olyckligt och en icke önskvärd styrning från staten.

Angående förslag 9.1.4 avstyrker vi förslaget om beräkningsgrund för en lokalförening som är medlem i flera organisationer. Det kan finnas flera syften med varför medlemmar eller lokalföreningar väljer att vara anslutna till flera organisationer. Att utarma möjligheten att komplettera med flera ideologier, metoder eller verksamhet bör inte vara statens mål. Att vara organiserad genom flera "moderorganisationer" kan också vara ett sätt att bredda verksamheten, nå fler människor eller syften. Det finns sådana exempel inom idrotten där en förening måste vara en del av en riksorganisation för att få tävlingslicenser eller spela i vissa serier. Samtidigt kan förening vilja komplettera sin profil med någonting annat som till exempel andlig utveckling och internationell gemenskap. Vi menar att promemorian saknar grundläggande insikter i hur det civila samhället är uppbyggt eller formerna för hur samverkan mellan föreningslivet kan fungera. Det vore därför mycket olyckligt att besluta i enlighet med promemorians förslag i denna del.

När det gäller återbetalning av bidrag vid årets slut lämnar promemorian inga förslag trots återkommande synpunkter från flera organisationer. Civos menar att det borde införas möjligheter att skriftligen begära att eventuellt överskott från bidrag kan överföras som ändamålsbestämda medel till nästkommande verksamhetsår från den part som fördelar stödet. Det skulle ge möjlighet att slutföra den planerade verksamheten även om förutsättningar förändrats.

Avslutningsvis vill vi även komplettera utredningen förslag om att införa krav på målstyrning av verksamhetsbidrag. Även om mätbarheten å ena sidan kan legitimera det statliga stödet innebär det en styrning som ibland varken är önskad eller kan svara på önskad motiv till målstyrning. I forskningsstudien "Validering i de nordiska länderna – Policy och praktik" på

uppdrag av Nordiskt nätverk för vuxnas lärande diskuteras validering samt målstyrning av den tredje sektorn, med en kritik som *"bottnar i en grundsyn som handlar om att individer inte söker sig till tredje sektorn för att bli bedömda. Det är inte säkert att de som vänder sig till exempelvis folkbildningen faktiskt vill validera sina kunskaper. En del anser att folkbildningen inte ska värdera kompetens, eftersom dess roll är att vara en frizon där man inte ska behöva bli bedömd. Personer deltar i folkbildning av andra skäl än att bli värderade, de vill till exempel tillägna sig demokratiska värden, personlig utveckling, ett processinriktat lärande, åsikter och värden. Ytterligare en anledning som nämns är att allt lärande inom folkbildningen inte passar att valideras."* På samma sätt är det inte all verksamhet inom det civila samhällets organisationer som passar för att mätas. Metoderna speglar inte alltid syftet med verksamheten och svaren ger inte alltid en rättvisande bild om det faktiska syftet med människors organisering eller engagemang. Istället kommer organisationerna mäta det staten har bestämt, anpassa verksamheten efter målstyrningen och tvingas fokusera på att kunna svara på mätbara mål och aktuella politiska prioriteringar.

Samlat är vi positiva till att det görs utredningar samt att regeringens ambition är att skapa bättre förutsättningar. Men vi upplever dock att flera av förslagen i promemorian påvisar en bristande kunskap om civilsamhällets organisering och konsekvenserna av de förslag som läggs fram. Det behövs en bredare översyn av det statliga stödet till civilsamhället, tydligare politiska motiv till eventuella skillnader, mer jämlikhet i förutsättningar och stöd samt ett omfattande arbete med att säkerställa ett starkt och självständigt civilsamhälle.

Civos - Civilsamhällets organisationer i samverkan,

Martin Björgell
Ordförande

Ann-Katrin Persson
Vice ordförande